"QAWSALLA '72"

Studju ta'

MANWEL CASSAR

GHADNI KEMM QRAJT IL-KTIEB "QAWSALLA '72" li fih erba' taqsimiet ta' ghanjiet miktubin minn Alfred Massa, Alfred Palma, John Sciberras u Maurice Vella Borg. Jidhirli li l-ktieb hu ta' mod modest, biex ninqeda bi frażi ta' A. Massa. Il-ktieb hu modest fid-dehra u fil-kwalitajiet ta' poeżiji. Fih safa ta' stampa bla wisq għeltijiet, karta u tipi li jiġbdu. Il-ħsibijiet ma joftendux lil Dinna u għalhekk lanqas lill-qarrej. Hemm skop għattul u ieħor għall-qosor. L-awturi ta' din l-antoloġija ħarġu b'għanjiet qsar barra "Mysterium Mysteriorum" ta' Maurice Vella Borg li fiha tmintax-il strofa saffika. L-akbar għadd tal-versi huma metriċi mħalltin, iżda hemm ukoll sunetti, strofi ta' b'erba' versi u gosti oħra.

Minn xi żmien 'l hawn "drajna" naqraw reċensjonijiet li jaħlu biċċa twila minnhom, bla proporzjon, dwar il-fatt li l-versi m'humiex bi stil modern ħieles mis-sengħa ta' dari. Fil-biċċa l-kbira dawn il-fehmiet jew ma jkollhomx x'jaqsmu jew ikunu mġebbda. Kif qalu tajjeb xi għaqlin tassew, li għandu jitqies hu jekk ix-xogħlijiet ikunux tajbin, jiġifieri jkunx fihom poeżija. Imbagħad, jekk ikunu fuq is-sengħa ta' dari, jaqsam jekk ikunux ħaddmu s-sengħa bil-għaqal.

Fost ix-xogħlijiet ta' "Qawsalla '72" hemm dawk li ma tantx sibt poeżija fihom, imma hemm dawk li rajtilhom poeżija sabiħa. Ukoll, teknikament hemm il-fewġa bnina u hemm il-ħedla għajjiena.

F'Alfred Massa nara qalba għall-aħjar, minn "Stqarrija" u "Twelid" u "Lill-Għasfur Għannej" għal "Disma," "Tebut" u "Versi."

"Disma" tispiċċa bil-kelma-vers 'Ħalliel!......" fiż-żewġ strofi tagħha. L-istess kelma fit-tieni strofa tieħu fehma fina, dak li fl-Ingliż ngħidulu "subtle meaning." Prosit. L-istess finezza, u għalhekk prosit mill-ġdid, naraha fil-vers "— u ħbieb ta' ġewwa —" fil-poeżija "Tebut."

"Versi" għandha sentimenti li jaqblu ma' versi oħra tiegħu, bħal f'"Il-Miled Tas-Seklu XX," "Mulej, Int Taf......" u "Ajru Mħawwad". Minn dawn il-kittieb jintwera bħala bniedem kontra l-frugħat ta' żmienna. Mill-bqija ta' ħsibijietu jibqa' jidher bħala raġel ta' karattru.

Il-vers tiegħu hu mieles. Il-kelma safja u Maltija.

Alfred Palma għandu wkoll stil ċar daqs il-ġewlaq trasparenti tal-plastik tat-tfajla li tinsab qiegħda ħdejja fuq bank fl-Istazzjon ta' Triq Flinders, Melbourne, fejn qed nistennew tasal il-ferrovija. Fil-ġewlaq jidhru xirjitha u ħteġijietha sal-qiegħ nett. Biċ-ċarezza ma titfixkilx biex issib.

"Dmugħ Il-Warda," "Quddiem Il-Baħar," "Weraq Mejjet u "L-Aħħar Rebbiegħa" ma narahomx ta' saħħa xħin inqabbilhom ma' l-oħrajn tiegħu "Qniepen", "Żewġ Oqbra," "Requiem," "Appuntament" u "Berceuse."

Is-saħħa ta' "Qniepen" tinsab fil-għeluq. Il-poeta jisma' u jiftakar id-daqq tal-qniepen f'bosta okkażjonijiet. Biss hemm qanpiena li ma jkunx jista' jisma' — dik li tħabbar mewtu.

"Żewġ Oqbra" togħġobni iżjed mill-oħra. Fiha l-mertu li hi miġbura, bla ħala ta' kliem. Fl-ewwel strofa jurina qabar bla tiżjin u tiżwiq għajr id-daqsxejn li tatu n-natura: "Ħaxix ħażin". Fit-tieni jiddeskrivi qabar "im-

dieher għall-aħħar," (sabiħa l-kelma "imdieher") bi rħam, b'fanali u dammiet ta' fjuri. Imbagħad il-poeta jġagħlek tqum qawma fil-ħsieb. Igħidlek, ftakar, imma, li minn ġewwa ma hemmx bidla fl-oqbra. Il-mewt ma tgħammixhiex bl-unuri. Trab kont u trab issir.

"Requiem" mhix ta' ħsieb ġdid u hi sempliċi, imma fiha daqqa ħelwa endekasilllaba.

"Appuntament" togħġobni ħafna. Maħduma bil-għaqal. Nagħraf li l-ħsieb u l-versi jimxu pass pass fit-tieni taqsima ma' dawk ta' l-ewwel waħda. Ried jara bniedem bħalu li dan jidhirlu li hu kbir. Il-poeta juża apposta "k" zgħira fi "kbir" għax dan il-bniedem ma kien kbir xejn għax nieqes mill-ħniena. Imbagħad ried jara lill-Mulej, Kbir bil-"K" kbira li għaliH, bil-maqlub ta' għalih, ma ħtiġlux appuntament. Il-Mulej ma qiesx lill-intervistat bħala dubbiena u dan ma ħtiġlux jilbes l-aħjar ilbies u, fuq kollox, il-Mulej wera l-akbar ħniena. Din poeżija sabiħa.

"Berceuse" tpinġi omm żagħżugħa li raġel qarraqha f'imħabbitha u li, għal raġuni li ma tingħadx biċ-ċar mill-awtur, issa se jeħdulha 'l binha li bħalissa jinsab

...... **rieqed ħdejha,**
Imfisqi fil-ħarir u fil-mistħija."

Din poeżija melodjuża bi kliem floku.

GĦad li ċ-ċajt f'sura ta' l-epigramm, tal-limerikk u ta' 'clerihew' (din ta' l-aħħar żufjettuża ħafifa) u ta' 'Tqabila" (ħelwa tassew u rebbieħa f'konkors; fuq l-istil ta' Lewis Carroll) ma jonqsux, is-serjeta' tal-qasma ta' qalb f'nuqqas ta' ksib ta' mara għaż-żwieġ (s'issa) tinħass wisq iktar fil-versi sensittivi ta' John Sciberras. Ma għandix dubju dwar John: hu poeta GĦalkemm f'dal-kajku fehem aktar milli biss għall-ftit li jħobbu l-poeżija,

"**Poeta, billi**
toqgħod tgħanni
se jisimgħuk?,

madankollu, għallinqas, niżgura lil John li min hu marbut mal-poeżija tajba ma għandux għax ma jħobbx għanjietu. (Il-versi jien sejjaħtilhom "ħajku" għax jistgħu jitqiesu hekk għad li s-soltu din l-għamla Ġappuniża tkun bit-tieni vers ta' seba' sillabi). Fost tjubijiet oħra, għandu: is-suġġetti huma l-iżjed meħudin minn tiġribu u mhemmx artifiċjalita' ("Rokku", "Xi Tridha L-Imħabba"); fil-poeżiji s-serji li m'humiex epigrammi kemm-il darba nsiblu saħħa epigrammatika ("Il-Bidla," "Il-Ballata Tas-Suldat"); imur għas-suġġett f'linja dritta. dak li fl-Ingliż ngħidulu "gets to the point;" kelma ħafifa Maltija u flokha.

Il-poeżiji ta' "Qawsalla '72" qrajthom mitt darba. Ta' bnadi oħra lħaqt qrajthom elf darba.

Nieħu għażla ċkejkna minn dal-ktieb.

"Rokku" — kwadru sabiħ b'qima għall-ħaddiem, bi stil tal-pittura ta' Millet bħal f'"Dak Li Jqatta' l-Ħatab" jew f'"Angelus."

Kuntrast" — l-ekonomija tal-kelma terfa' lil dawn il-versi minkejja li huma fuq suġġett qadim.

"Il-Bidla" — milquta. Prosit tassew!
"Twelidt" — poeżija ta' żewġ kelmiet biss:

"Inqbadt
f'uragan!"

u tgħid biżżejjed x'jidhirilu l-kittieb minn kif iħossu.

"Il Prostituta" — xhieda oħra ta' l-ekonomija tal-kelma. Xhieda oħra tal-ħsieb Kristjan: il-mogħdrija.

"Aktar milli stmerrija
inħoss għaliha ħniena."

Tiġini f'moħħi silta minn ittra twila kollha tagħrif u fehmiet ta' Vincent Van Gogh li kiteb minn Antwerp lejn tmiem Diċembru 1885 lil ħuh Theo. Lill-pittur kien għadu kemm waslulu l-flus li kienu l-mezz tal-għejxien tiegħu u li kien dejjem jibgħatlu ħuh. Biex ipitter ir-ras Van Gogh kera mudell, mara sabiħa tal-ħwienet lejlin. Igħid: "Din hi tfajla minn cafe' chantant, u madankollu l-espressjoni li fittixt kienet aktarx bħall-Ecce Homo.

Imma billi rrid nissokta b'**dak li hu,** l-iżjed fl-espressjoni, għad li naf naħrab bil-fantasija, din hi li ridt nesprimi.

Meta ġiet it-tfajla, l-mudell, mid-dehra kienet bieżla ħafna fl-iljieli ta' qabel, u qalet ħaġa li laqtitni bħala tas-soltu: 'Pour moi le champagne ne m'égaye pas, il me rend tout triste.' ('Lili x-xampanja ma tferraħnix, tagħmilni hekk kiebja').

Imbagħad fhimt, u ppruvajt nesprimi xi ħaġa mixħuta għall-pjaċiri tas-sensi u fl-istess waqt imnikkta għall-aħħar"

"Fuq L-Ajruplan," —
"L-Aħħar Tas-Sena," —
"L-Ewwel Tas-Sena," —
"Waqt li Naqra," —

huma poeżiji reliġjużi, imma kemm m'humiex konvenzjonali! Kemm huma ħjelin!:

"Mulej, ej' nagħmlu mixja f'din il-ħemda,
nitkellmu ras ma' ras bla ħadd jintebaħ... "

L-imħabba mdejqa li tidher f'għadd ta' poeżiji tilħaq il-qużżata tas-sentiment fin u tas-sengħa letterarja f'"Farka," f'"Int U Jien,' (għad li din fiha iktar minn tifsira waħda) u f'"Meta Kelli Għoxrin Sena." Ħdejn dawn, imma fuq suġġetti oħra, "Ipnotiżmu" ma tirbaħx ir-raġuni tiegħi. Għaliex bilfors in-nies ma jistgħux iħobbu l-ħajja mbilli jkunu marru "to let off steam" fil-karnival? "Xemx U Xita" nieqsa minn qawwet il-poeżiji reliġjużi u amorużi.

L-ogħla poeżija li għandu Maurice Vella Borg f'din l-antoloġija hi waħda li ġġib isem poeżija ta' K. Vassallo, "Mysterium Mysteriorum" u hi filosofika bħalha, imma differenti fl-argumenti. Tneħħi xi ftit versi metrikament ibsin

(bħall-versi 18, 39, 67 u 71), d-il-poeżija hi misjura fil-ħsieb u ġġiegħel lill-qarrej iħarreġ moħħu. Hi poeżija intelliġenti. Hi poeżija li tassew kien ta' min jiktibha.

Ħassieba hi wkoll "Ħsebijiet," imma togħġobni inqas.

"Nemo Profeta Accipitur In Patria Sua" huwa sunett Petrarkjan maħdum b'ħila xierqa — fih jinseġ ma' tiegħu versi ta' Dun Karm il-ġganti bla ma l-versi ta' Maurice jidhru dgħajfin u bla ma jitlef il-mira tiegħu.

"Ħut Tal-Moda" hi iktar "moderna" u tinftiehem bla tbatija u iżjed oriġinali minn xi oħrajn tiegħu.

"Lil Karmenu Vassallo" hu sunett ieħor tajjeb, għalkemm neħodha kontra l-ħsieb (jekk nieħdu kelma b'kelma),

"M'hemmx ħabi, m'hemmx il-ward u ż-żahar li dejjem
Faħħar elf ġifa;..."

GĦad li m'humiex ġodda fil-ħsieb, iż-żewġ għanjiet "L-Omm" narahom ħelwin. Dnub li l-aħħar vers tat-tieni waħda jagħlaqha dgħajjef grammatikament: aħna ngħidu "mingħajrha" u mhux "mingħajr hija."

GĦandu żewġ traduzzjonijiet, waħda minn Dun Karm u oħra minn Pascoli u għandu xi epigrammi u versi umoristiċi. "Mia," epigramm bil-ħażen tal-moħħ, laqatni.

Qabel nagħlaq nixtieq nagħti xi pariri, pariri qed ngħid u mhux offiżi. Qed niftiehmu? X'inhu l-aħjar, li ma ngħid xejn, jew li nagħti daqsxejn għajnuna bi ħbiberija lil dawn u lil min għandu widnejn biex jisma' u jrid jisma'?

Hemm għadd ta' versi f'dal ktieb li ma jibdewx bl-artiklu jew parti sħiħa tad-diskors meta misshom jagħmlu hekk, bħal:

"l-qerda ġewwinija ta' ruħ is-safa;"
"L-qanpiena ssejjaħli;"
"Jkun l-iskarjota" ukoll l-"Iskarjota" aħjar tibda b'ittra kbira għax nom persunali).

Sibt għadd ta' liċenzji poetiċi li wieħed jista' jnaqqihom, bħal:

"minn ħdejja inkeċċik;"
"Taffili in-niket ta' qalbi;
"B'hekka ix-xogħol jinġ'eb u jinsa l-ġrajja;"

F'dawn l-eżempji sar titwil b'xi sillabi biex il-vers ikun tal-qies meħtieġ, "ħdejja inkeċċik" flok "ħdejja nkeċċik," "hekka flok "hekk' ......

Iltqajt ma' xi kelmiet li mingħalija morfoliġikament mgħawġin: "togħsfura" (i.e. "togħsfor"), "mtemmija" (i.e. "mitmuma"), "misbut" (i.e. "imsabbat"):

'L hawn u 'l hinn rajt xi fehma li m'hix sostnuta, bħal:
(il-kittieb qed ikellem lil għasfur):

"Trid tkun biss l-għanja tiegħek
li żżomm fina l-bnedmin
il-ħsieb ta' dinja oħra
fejn ngħixu ferħanin."

Mhux l-għanja tal-għasfur **biss** tagħmel hekk, hux tassew?;

(il-kittieb qed jitħaddet dwar il-fjur artifiċjali tal-karti):

"għalkemm mhu nieqes bl-ebda mod mill-ġmiel;"

Il-fjur tal-karti jkun nieqes minn xi ġmiel.

Rajt xogħol tajjeb jitwal b'dik in-naqra li tgħarraq, bħal f'dawn:

"Fejn taf kemm kien ħabrieki!" ("Rokku")

"Ma nafx temminx, għalkemm qed ngħid is-sewwa!" ("Ma Nafx Temminx").

Intenni. Semmeit dawn it-tentufiet b'għan tajjeb. Sewwa li nitgħallmu mingħand xulxin bħala aħwa jew ħbieb.

Imbagħad, bil-maqlub tal-ħabba lezzjoni t'hawn fuq, hemm lezzjonijiet li jiswew mitqilhom deheb x'nieħdu aħna l-qarrejja minn "Qawsalla '72."

Diġa' semmejt xi tjubijiet tagħhom. Inżid.

Alfred Massa f'"Tifel" jgħallimna li l-versi tal-ħamsa fi kwartini ordinarji b'rima t-tieni mar-raba' għadhom jafu jkunu ħelwin u jogħġbu:

"Għax għada jasal
u tibki żgur
tkun trid l-għajnuna;
fejn taqbad tmur?
Issa ixxala
ħallik mill-ħsieb
għax l-hemm ġa qiegħed
lest wara l-bieb."

Qrajt kontra l-versi tal-ħamsa bħala li huma kantaliena. Jidhirli li kull vers jista' jkun kantaliena. Xi ħadd hawn jaqbeż igħid "Daqshekk hu! Għalhekk jien nikteb versi ħielsa!" Imma, għadni ma temmejtx li kont se ngħid. Kull vers jista' jkun kantaliena, iżda biss skond **kif** jisfa' maħdum."

Kemm huma ħelwin dawn il-ħames versi ta' Alfred Palma fi "Fwejjaħ":

Imferrxa minn id ir-rebbiegħa...
"Fwieħa tal-fjuri...
Għaddejja tiġġerra
Fuq mirkeb imlewwen...
Ta' raġġi tax-xemx."

Jew dawn fejn Alfred Palma jkun għadu kemm iddeskriva l-"Margeriti" mħabbtin bir-riħ:

"Tħassartkom, margeriti,
U ma flaħtx aktar nara dik il-ħaqra!
Fuq raskom qrajt il-kliem:
'TMISSUX IL-FJURI'
'Mma r-riħ, ja margeriti ma jafx jaqra!"

Mat-tagħlimiet li semmejna f'post ieħor u li neħduhom mingħand John Sciberras, nistgħu nżidu s-siwi tat-tixbih u tal-kuntrasti, dak u dawn bħala ċ-

ċappetti li fuqhom idur il-ħsieb ewlieni. Għanjietu mimlijin bihom. Tixbihat huma l-poeżiji ta' suċċess: "Nixtieqni," "Ma Nafx Temminx," "Strofa," "Kwadru," "Festa." Fost il-kuntrasti effettivi hemm: "Kuntrast," "Kollox Ħiemed Madwar," "Il-Bidla," "Ħsieb," "Illużjoni," "Il-Ballata Tas-Suldat," "Int U Jien"...

Hawn din li semmejt l-aħħar. Fl-istess ħin naraw l-għeluq tajjeb:

"Inti blanzun
ta' warda bajda
daqs il-firxa tal-borra
fuq siġar u djar u widien.
Jien tulipan mitbiel
bil-petali mdendla
irejħu l-qrusa
ma' kullimkien.
Int bidu, jien tmiem...
... tiftaħx quddiemi."

Maurice Vella Borg kiteb fid-daħla għat-taqsima tiegħu: "Il-poeta huwa artista tal-ħsieb u l-għodda tal-poeta huma l-kliem meqjus u maħsub." Hawnhekk qies kliemu:

(i) **"Li sar sar dejjem għaliex hekk ried HUWA**
Mhux għax ried huwa jew hija jew huma:";
(ii) **" ...... Għax għar-rabta**
Mqaddsa, għal għomru,
Xitana jagħżel anġlu meta jemmen..."
(iii) "(Dwar ix-xufftejn ta' min jitkellem wisq, jew jomgħod il-"bubble gum" sikwit):
"Mitt elf darba
Jagħmlu ċiera x-xufftejn
U mitt elf darba
Jitressqu w jinħabbu mill-ġdid."
(iv) **"Kemm il-kelma lifgħana;......"**

Ngħid għalija, dan il-ktieb modest se nqiegħdu fil-ġieħ mal-kotba l-oħra li għandi ta' versi Maltin ta' oħrajn.

28/2 sas-6/3/73